

MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIK FAOLIYATIDA INNOVATSIYA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Tursunova Aziza Ixtiyorovna

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti pedagogika fakulteti
maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7233047>

ARTICLE INFO

Received: 27th September 2022

Accepted: 10th October 2022

Online: 20th October 2022

KEY WORDS

maktabgacha ta'lim, axborot texnologiyalari, multimedia, mashg'ulot, kompyuter, lokal tarmoq, taqdimot, maktabga tayyorlov guruhi.

ABSTRACT

Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglarini AKT savodxonligini oshirish hamda innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish haqida. Maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini tadqiq etishning muhurligi haqida ta'kidlangan.

Innovatsion texnologiya - bu inson faoliyatining turli sohalarida taraqqiyotni ta'minlash va samaradorlikni oshirish uchun yangi narsalarni yaratish yoki mavjudini takomillashtirish texnikasi va jarayoni hisoblanadi.

Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan tamoyillar kiradi. Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy- iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga aniq mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular bolalarning mustaqilligini rivojlantirishga, o'z- o'zini o'rganish va o'z- o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, bilimlarini ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilishi kerak.

Maktabgacha ta'limda multimedia vositalaridan foydalanish ham o'qitishning

faol shakli hisoblanadi. Bolalar ma'lumotlarni ko'rib eslab qoladilar va oson o'zlashtiradilar. Bolalar ekranda ko'rgan videotasvir mashg'ulot oxiriga qadar ular diqqatini barqaror bo'lishini ta'minlaydi. Mashg'ulotlarda multimedia vositalarini qo'llash mashg'ulotni yanada qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi. Bolalarda ko'rish, eshitish, idrok qilish, tasavvur jarayoni rivojlanadi.

Multimedia bolalarga o'rganilayotgan o'quv materialini puxta o'zlashtirish, ta'lim jarayonida charchamaslik va zo'riqmaslikka yordam beradi. Taqdimotlar vaqtdan unumli foydalanish, mashg'ulotni sifatli bo'lishini kafolatlaydi. Mashg'ulot jarayonida tarbiyachi- pedagog shunday vaziyat yaratishi lozimki, bolalar zavqlanishi va dam olishlari, ishtiyoq bilan bilim olishlari lozim. Shuning uchun mashg'ulotlar va kun davomidagi faoliyat qulay va komford muhit yaratilishini talab etadi. Yuqorida keltirilgan ta'limiy-

tarbiyaviy jarayonlarning barchasi bolalarda xotira, diqqat va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ular o'quv faoliyatini muvaffaqiyatli kechishida muhim shart hisoblanib, ma'lumotlarni oson va tez o'zlashtirishga yordam beradi.

Ta'lim sohasidagi innovatsion texnologiyalar doimiy ravishda rivojlanib, ularning turlari kengayib bormoqda. Maktabgacha ta'lim sohasidagi innovatsiyalar eski ta'lim standartlarini modernizatsiya qilishga asoslangan. Zamonaviy tarbiyachi doimiy ravishda o'zini o'zi tarbiyalashga, rivojlantirishga, bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish imkoniyatlarini izlashga harakat qiladi. Tarbiyachi faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lishi, o'z tarbiyasida vatanga muhabbat tuyg'usini uyg'otishi kerak. Innovatsiyalar erta bolalik ta'limi uchun zarur bo'lib qolganiga bir qancha sabablar bor. Avvalo, ular ota-onalarning ehtiyojlarini to'liq qondirishga yordam beradi. Innovatsiyalarsiz maktabgacha ta'lim tashkilotlarining boshqa shunga o'xshash muassasalar bilan raqobatlashishi qiyin.

Ta'limdagi innovatsiyalarni aks ettiruvchi texnologiyalar qatoriga quyidagilar kiradi:

1. loyiha faoliyati;
2. talabalarga yo'naltirilgan ta'lim;
3. salomatlikni tejaydigan texnologiyalar;
4. tadqiqot faoliyati;
5. axborot va kommunikatsion ta'lim;
6. o'yin texnikasi. Shundan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyasining ahamiyati shundaki, u asosan dam olish bo'lib, ta'lim funksiyasini bajaradi, ijodiy amalga oshirish va o'zini namoyon qilishni rag'batlantiradi. Albatta, u eng yosh maktabgacha yoshdagi bolalar guruhida qo'llaniladi, chunki bu ularning

yosh talablariga javob beradi. Undan tejamkorlik bilan foydalanish kerak. O'yin elementlaridan mashg'ulotning istalgan bosqichida: boshida, o'rtasida yoki oxirida so'rov sifatida foydalanish mumkin. To'g'ri tashkil etilgan o'yin maktabgacha yoshdagi bolalar xotirasini, qiziqishini uyg'otadi, shuningdek passivlikni yengadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim texnologiyalari bolaning jismoniy va psixologik rivojlanishiga yordam beradi, uning o'ziga va o'z kuchiga ishonishiga, mustaqil va mas'uliyatli bo'lishiga yordam beradi. O'g'il-qizlar dunyoni o'yin orqali o'rganadi, olgan bilimlarini amalda qo'llashga harakat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, boshqa narsalar qatori, tarbiyachilar tomonidan tadqiqot faoliyati deb ataladigan faoliyat turlaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu nimani anglatadi? Gap, birinchi navbatda, tarbiyachilarning sa'y-harakatlari, bolalarda tafakkurning tadqiqot turini shakllantirishga qaratilgan. Buning uchun maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish jarayonida tarbiyachilar keng tarqalgan usullarga murojaat qilishadi, ya'ni muammoni qo'yish, uni har tomonlama tahlil qilish, modellashtirish, kuzatish, tajriba o'tkazish, natijalarni aniqlash, yechimlarni topish va eng yaxshisini tanlash.

Har qanday innovatsiya bu mutlaqo yangi komponentni yaratish va keyinchalik amalga oshirishdan boshqa narsa emas, buning natijasida atrof-muhitda sifat o'zgarishlari sodir bo'ladi. Texnologiya, o'z navbatida, muayyan biznes, hunarmandchilik yoki san'atda qo'llaniladigan turli xil texnikalar to'plamidir. Shunday qilib, maktabgacha

ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalar zamonaviy komponentlar va texnikalarni yaratishga qaratilgan bo'lib, ularning asosiy maqsadi ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishdir. Buning uchun bolalar bog'chalarining pedagogik jamoalari bolalarni tarbiyalash va intellektual rivojlantirishning boshqa maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan farq qiladigan eng yangi modellarini ishlab chiqmoqda.

Bugungi kunga qadar bepoyon Vatanimizda bolalar bog'chalarida yuzdan ortiq ta'lim texnologiyalari qo'llanilmoqda. Maktabgacha talim tashkilotlarida ilg'or innovatsion texnologiyalar hamma joyda joriy etilmoqda va bu tendentsiya tobora kuchayib bormoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi innovatsion texnologiyalar pedagoglarga har bir bolaga yondashuvni topishga, uning xarakter xususiyatlarini hisobga olishga yordam beradi va mashg'ulotlarni hayajonli va g'ayrioddiy sarguzasht ga aylantiradi. Buning natijasida ota-onalar endi sevimli farzandlarini bog'chaga borishga ko'ndirishlari shart emas. Bolalar zavq bilan bogchaga tashrif buyurishadi va har kuni o'zlarining kichik bilim bazasini boyitadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning asosini o'yinli texnologiyalar tashkil qiladi. Bu yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati o'yin bo'lganligi bois u ta'lim texnologiyasi sifatida tatbiq etilgan. O'yinli texnologiyalardan foydalanishning asosini bolalarning faolligi va tasavvuri tashkil etadi. O'yin olimlar tadqiqotlariga ko'ra mehnat va o'qish bilan birgalikda faoliyatning asosiy turlaridan biri hisoblanadi. O'yin ijtimoiy tajribalarni o'zlashtirish va qayta yaratishga yo'nalgan

vaziyatlarda, faoliyat turi sifatida belgilanadi va unda shaxsning o'z xulqini boshqarishi shakllanadi va takomillashadi. Shuning uchun maktabgacha ta'limdagi innovatsion texnologiyalar o'yinli texnologiyalar bilan bog'lanib ketgan. Ammo ularni bir xil qarash deb bo'lmaydi. Chunki innovatsiyalar turlicha yo'nalishda foydalaniladi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogi o'z faoliyatini prinsipial amalga oshirish uchun: samarali (mavzuga yo'naltirilgan), tejamkor (shaxsga yo'naltirilgan), hamkorlik texnologiyalariga ega bo'lishi lozim. Tajribali kreativ pedagog ushbu uslublar asosida o'zining mualliflik texnologiyasini yaratishi mumkin. Bunda, unga avval egallangan bilimlari va tarkib topgan dunyoqarashi turtki bo'ladi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar yuzaga chiqishi ta'rixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, ularning ta'lim jarayoniga kirib kelishida g'oyalari banki muhim ahamiyat kasb etgan. Masalan, italiyalik shifokor Mariya Montessori asli kasbi tarbiya bilan bog'lanmasada, o'zining boy tafakkuri orqali o'ziga xos ta'lim usulini tadbiq etdi. Usul har bir bolaning noyobligi aksiomaga asoslanadi va ta'lim-tarbiya uchun maxsus yondashuvni talab qiladi. Ta'lim tizimi uch qismdan iborat: o'qituvchi, bola va atrof-muhit deyiladi uning ta'limotida. Uning nazariyasi uch asosiy tamoyilga asoslangan:

- bolaning maksimal erkinligi, rivojlanish va ta'lim taraqqiyoti va imkoniyatlarini tanlash;
- individual trening dasturini yaratish;
- o'qituvchining minimal aralashuvi va o'quv natijalari bo'yicha an'anaviy avtoritar nazoratning yo'qligi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning sifatli ta'lim va tarbiya olishni ta'minlash uchun pedagog hodimlar AKT savodxonligini oshirishi, ta'lim tizimiga oid xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganib va amaliyotga tadbiq etishlari kerak. Bugungi kunga kelib, maktabgacha ta'lim pedagoglari oldida AKTdan foydalanib, bolalarni ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish usullari va shakllarining eng samaralilarini joriy etish, shaxsning imkoniyatlarini ochib berishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni tanlab olish va amaliyotga joriy etish vazifalari turibdi.

Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqib shuni aytishim mumkinki, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini tadbiq etish hozirgi kunning muhim masalalaridan biridir.

Zamonaviy jamiyat yosh avlod ta'lim tizimiga, jumladan, uning birinchi bosqichi - maktabgacha ta'limga yangi talablarni qo'ymoqda. Ammo muammo iqtidorli daholarni izlashda emas, balki ijodiy qobiliyatlarni maqsadli shakllantirish, dunyoga nostandart qarashni, yangicha fikrlashni rivojlantirishdadir.

References:

- 1.2022-2026 yillarga mo'jallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. Toshkent 2022 yil
- 2.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrda 802- son qarori Toshkent 2020 yil.
- 3.G'ulomov. X.R. Raimov. va boshqalar. "Ta'lim-tarbiya sifati va qirralari". T; «Fan va texnologiyalar». 2004.
- 4.Polat E.S. Ta'lim tizimidagi zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2008 y.
- 5.Niyozova Dilovar. "MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTI MASHG'ULOTLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH". "ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ" xalqaro ilmiy jurnal. 2022.
- 6.Niyozova Dilovar. "Maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini tadbiq etish". "Pedagog" xalqaro ilmiy jurnal. 2022.
- 7.Pedagogika i narodnoe obrazovanie za rubejom. Moskva: MGU, 1990.
- 8.Borisova Svetlana Petrovna. Sovremennoe doskolnoe obrazovanie za rubejom Moskva: 1994.
- 9.Zaxarova N.I., Igraem s logicheskimi blokami Denisha.Prozvoditel Detstvo-Press. Rossiya.2020
- 10.Ganiyeva, M. (2021). Effective Methods of TRIZ.
- 11 Ганиева, М. А., & Жумаева, Ш. Х. (2018). Формирование методов групповой работы с учащимися общеобразовательных школ. Вопросы науки и образования, (10 (22)), 149-151.
- 12 Maftuna, G. (2021). Effective ways to Use Triz (The Theory of Inventive Problem Solving) in Elementary School. Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT, 9, 85-88.
- 13 Ганиева, М. (2021). ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ "ТРИЗ" ДЛЯ РАЗВИТИЯ УЧЕНИКИ НАЧАЛЬНОГО КЛАССА. Academic research in educational sciences, 2(5), 129-133.

14 G'aniyeva, M. (2021). BOSHLANG'ICH SINFLARIDA TRIZ (IXTIROCHI MASALALARINI HAL QILISH NAZARIYASI) DASTURINI QO'LLASHNING SAMARALI USULLARI. Scientific progress, 2(5), 108-112.

15 Ганиева, М. А., Муродинова, Н. Р., & Жумаева, Ш. Х. (2018). Трудности при изучении многозначных глаголов русского языка учащимися-узбеками средних общеобразовательных школ. Проблемы педагогики, (3 (35)), 108-109.

16 Kizi, G. M. A., & Kizi, B. L. A. (2018). The diversities in terminology of relationship. Достижения науки и образования, (9 (31)), 22-23.

17 Murodinova, N., & Ganiyeva, M. The role of family to develop for perfect person.